

MODEL FUNKCJONOWANIA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ ORAZ ICH SIECI

Podsumowanie analizy modeli wiejskich CAL

WROCŁAW, 2025

Projekt pn. „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce” – sieć współpracy
„Usługi społeczne w MOF – MOF4US” finansowany jest w ramach
Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tekst sformatowany w standardzie **WCAG 2.1**

Opracowanie zostało przygotowane na zlecenie Gminy Wrocław – Biura Zintegrowanych
Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
Metodologia prac.....	5
Wnioski z przeprowadzonych badań.....	6
Doświadczenia Gaszowic	6
Rozwiązania CAL Redzikowo	7
Tło i kontekst tworzenia CAL – czym jest CAL?	8
Sposób organizacji CAL.....	12
Kontekst prawny i finansowanie CAL	16
Opis społeczności.....	18
Realizatorzy działań	19
Przykłady realizowanych działań	21
Rezultaty, monitorowanie i pomiar efektywności działań CAL	23
Promocja CAL	24
Lokal CAL	26
Analiza problemów i przeszkód identyfikowanych w działaniach CAL	27
Działalność Sieci CAL	29
Podsumowanie	31
Rzuty funkcjonalno-użytkowe	35

Wprowadzenie

W przedmiotowym opracowaniu zaprezentowano Model funkcjonowania Centrów Aktywności Lokalnej (CAL) oraz ich Sieci dedykowany gminom wiejskim w Polsce. W osobnych opracowaniach przedstawione zostały rozwiązania, które mogą służyć jako inspiracja do wdrażania i realizacji CAL w obszarach miejskich i wiejsko-miejskich.

W przyjętej koncepcji prac przez CAL rozumie się miejsca i działania współtworzone przez mieszkanki i mieszkańców – członkinie i członków określonych społeczności lokalnych oraz aktywne grupy społeczne, działające na rzecz ich integracji i wzmacniania kapitału społecznego. Sama nazwa CAL nie jest nazwą, która została skodyfikowana prawnie ustawowo. Jest to raczej zbiór założeń i sposobów działania, które określają inicjatywy i przedsięwzięcia realizowane przez różne podmioty na terenie kraju. Czasami są one realizowane w oparciu o wypracowane i opisane modele działania, częściej prowadzone w oparciu o wypracowane intuicyjnie schematy postępowania i koncepcje animowania społeczności lokalnych. Natomiast SCAL to Sieć Centrów Aktywności Lokalnej, czyli podmiotów siecujących i wspierających działalność CAL.

Założenia zawarte w opisie Modelu wiejskiego ze względu na nieliczne przykłady działalności CAL w obszarach wiejskich inspirowane były wieloletnimi doświadczeniami we wdrażaniu i realizacji CAL w miastach Wrocław, Kraków i Rybnik. W oparciu o doświadczenia miejskich CAL i wypracowanych w nich rozwiązań przygotowano kluczowe definicje oraz opis metod działania CAL, mające charakter uniwersalny, możliwy także do implementacji w obszarach wiejskich. Ponadto Model dedykowany gminom wiejskim został dostosowany do specyfiki obszarów wiejskich, po przeprowadzeniu badań i analizie ogólnodostępnych danych na temat rozwiązań stosowanych w gminach wiejskich. Prezentowane założenia Modelu w sposób syntetyczny wskazują czym jest CAL, jak można go utworzyć na terenie gminy wiejskiej, kto i jak może go prowadzić oraz jakie korzyści wnoszą CAL dla funkcjonowania społeczności lokalnych.

Z dodatkowymi informacjami na temat CAL można zapoznać się na stronie ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego: <https://zitwrof.pl>.

Metodologia prac

Prace nad modelem wiejskim CAL oraz ich Sieci, oparte zostały o doświadczenia i wnioski wyciągnięte z analizy CAL funkcjonujących od wielu lat w miastach Wrocław, Kraków, a także uzupełniając o przykłady z miasta Rybnika. Wybór Wrocławia i Krakowa podyktowany był nie tylko szerokim doświadczeniem w realizacji zadań CAL w obu miastach, ale także ze względu na to, iż miasta wspólnie realizują działania w ramach projektu pn. „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce” – sieć współpracy „Usługi społeczne w MOF – MOF4US” finansowanego w ramach Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027. Lider i Partner projektu mają swoją siedzibę w Krakowie i Wrocławiu, dzięki czemu dostęp do danych na temat działalności CAL na ich terenie, był znacząco ułatwiony. Przeprowadzone analizy na terenie trzech różnych jednostek miejskich pozwoliły wypracować uniwersalne założenia i koncepcje, które wykorzystane zostały celem opracowania Modelu miejskiego, a następnie stały się one podstawą do badań i analiz doświadczeń gmin wiejskich, które posłużyły w celu dostosowania i uzupełnienia założeń Modelu dla gmin wiejskich.

Model wiejski CAL to zatem analiza doświadczeń CAL funkcjonujących w miastach i w specyfice wiejskiej, dzięki czemu wypracowano założenia, które mogą być upowszechniane i wdrażane w gminach wiejskich na terenie całego kraju. Prace nad Modelem wiejskim oparto o analizy typu case study działań podmiotów funkcjonujących w gminie wiejskiej Gaszowice (województwo śląskie) oraz Redzikowo (województwo pomorskie). W ramach badania case study zrealizowano zarówno wywiady z przedstawicielami podmiotów lub organizatorów działań CAL w obu gminach, jak i poddano analizie ogólnodostępne dokumenty dotyczące ich działalności, zawarte na stronach internetowych organizatorów. Przeprowadzone badania case study (studium przypadku) są formą pogłębionej i całościowej analizy danego przypadku, uwzględniającej jego charakter i kontekst funkcjonowania. Badania te pozwoliły zapoznać się z istotą działalności podmiotów w obu gminach oraz wypracowaniem propozycji uzupełnień założeń Modelu CAL dla gmin wiejskich.

Uzupełnieniem prac badawczych, były warsztaty konsultacyjno-rekomendacyjne, które polegały na poddaniu krytycznej analizie założeń wypracowanego Modelu, jego uzupełnieniu i modyfikacji. W efekcie prac warsztatowych wypracowano ostateczną wersję modelu funkcjonowania CAL i ich sieci dla Modelu wiejskiego. Do uczestnictwa w warsztatach zaproszono przedstawicieli i przedstawicielki gmin wiejskich z obszaru ZIT-Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Wnioski z przeprowadzonych badań

W przedmiotowym rozdziale zawarto w sposób skrócony podstawowe wnioski i informacje płynące z analizy doświadczeń funkcjonowania podmiotów animujących działalność społeczności lokalnych w gminie Gaszowice oraz Redzikowo. Podstawowym wyzwaniem w pracach nad modelem wiejskim CAL był to, iż na terenie Polski istnieją tylko nieliczne przykłady działalności podmiotów, które wpisują się w koncepcje działalności CAL. Ponieważ CAL nie jest nazwą skodyfikowaną prawnie, stosowane w gminach rozwiązania nawiązujące metodami do działalności CAL mogą mieć bardzo zróżnicowane nazwy, a także różnić się między sobą zakresem działalności, metodami organizacji pracy, czy finansowania działań. Wobec tego w ramach analizy skupiono się na przykładzie działań Stowarzyszenia Działań Lokalnych „Spichlerz” w Czernicy (gmina Gaszowice) oraz działalności Centrów Aktywności Lokalnej funkcjonujących w gminie Redzikowo. Oba przykłady w najszerszym stopniu odpowiadały przyjętej w ramach prac nad Modelem definicji CAL, a także posiadają istotne z punktu widzenia celów badania doświadczenia, w organizowaniu i animowaniu funkcjonowania wspólnot lokalnych.

Doświadczenia Gaszowic

- Na terenie gminy Gaszowice, działalność zbliżoną koncepcyjnie do idei CAL prowadzi Stowarzyszenie Działań Lokalnych „Spichlerz” w Czernicy. Jest to organizacja pozarządowa, działająca od 2012 roku w Czernicy.
- Organizacja zajmuje się pielęgnacją lokalnej historii, tradycji i kultury. Ponadto od 2016 roku jest Zarządcą samorządowej instytucji – Ośrodka Kultury w Czernicy „Zameczek”.
- Ośrodek Kultury w Czernicy prowadzony jest w formie działań oddolnych, wspierających mieszkanki i mieszkańców w zakresie współtworzenia i realizacji działań placówki, dlatego doświadczenia te nawiązują do koncepcji CAL przyjętej w Modelu.
- Działalność Ośrodka Kultury realizowana jest przez Stowarzyszenie, wyłonione w oparciu o postępowanie przeprowadzone w ramach konkursu ofert. Finansowanie działań zapewnia zatem gmina, choć zakres działań wspierany jest także ze źródeł i środków finansowych pozyskiwanych przez Stowarzyszenie i podmioty z nim współpracujące.

- Ośrodek Kultury Zameczek prowadzi szerokie spektrum działań dostępnych odpłatnie i nieodpłatnie, a także wspiera mieszkańców w kreowaniu i wdrażaniu własnych pomysłów na działania społeczne.
- Więcej o działaniach można znaleźć na stronie: <https://zameczekczernica.pl>

Rozwiązania CAL Redzikowo

- Organizatorem CAL w Redzikowie, jest gmina Redzikowo za pośrednictwem Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej Gminy Redzikowo.
- Na terenie gminy Redzikowo funkcjonuje 28 CALi. W zdecydowanej większości przypadków, bazują one na infrastrukturze świetlic wiejskich.
- CAL w koncepcji funkcjonowania w gminie Redzikowo, traktowane są jako tak zwane trzecie miejsce, poza domem (miejsce pierwsze) i pracą (miejsce drugie). CAL w tym ujęciu funkcjonuje jako miejsce publiczne, miejsce otwarte dostępne na potrzeby spotkań mieszkańców i mieszkank.
- Oprócz CAL na terenie gminy funkcjonuje ośrodek kultury i inne obiekty dostępne i wspierające działania mieszkańców. CALe nie są zatem jedynymi ośrodkami oferującymi działania kulturalne, czy rozrywkowe na terenie gminy, lecz uzupełniają ofertę pozostałych placówek i wyróżniają się charakterem oraz oddolnością działań.
- CAL oprócz działań stałych, prowadzi działania na które zapotrzebowanie zgłaszają mieszkańcy, lub które sami współtworzą. Ponadto przestrzeń CAL udostępniane są na działania komercyjne, które prowadzone są przez podmioty zewnętrzne za opłatą za wynajem pomieszczeń.
- Przy CAL działają koła emerytów, koła gospodyń, lokalne organizacje i koła zainteresowań, korzystające z przestrzeni CAL oraz realizujące na ich terenie działania zarówno dla swoich członków i członkiń jak i lokalnej społeczności.
- Model działania CAL w gminie nie został szczegółowo opisany, lecz w ramach informacji udostępnianych na stronach gminy można zapoznać się z najważniejszymi założeniami dotyczącymi CAL działającymi na terenie gminy Redzikowo.
- Więcej informacji na temat CAL Redzikowo można znaleźć na stronie: <https://www.gminaredzikowo.pl/27/centra-aktywnosci-lokalnej.html>

Tło i kontekst tworzenia CAL – czym jest CAL?

Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) jak wynika z przeprowadzonych badań to jedna z odpowiedzi na występujące w społecznościach gmin wiejskich deficyty oferty społecznej, kulturalnej, rozrywkowej, edukacyjnej i integracyjnej. To także próba odpowiedzi na brak przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców i mieszkanki, przestrzeni do współdziałania lokalnych społeczności, pozwalająca kierunkować energię i działania mieszkanki i mieszkańców, na rzecz rozwiązywania i zaspokajania lokalnych potrzeb.

Koncepcja ta w odróżnieniu od innych, nie wymaga dużego zaangażowania po stronie władz lokalnych i instytucji gminnych w kreowanie oferty i powoływanie kosztownych instytucji.

CAL opiera się głównie na wspieraniu i tworzeniu warunków do podejmowania działań przez mieszkanki i mieszkańców na rzecz zamieszkanych miejscowości i struktur sąsiedzkich. Jest to rozwiązanie oparte o naturalne zasoby społeczności gmin wiejskich, jakimi są zdolność do samoorganizacji, chęć do współdziałania, osobiste kontakty. Jest to zatem model oparty bardziej na animacji lokalnych struktur społecznych, niż organizacji ich życia.

Przez CAL rozumie się przede wszystkim miejsce i określone sposoby działania współtworzone przez mieszkańców i mieszkanki, członków i członkinie danej społeczności, organizacje społeczne, grupy sąsiedzkie, a także lokalne podmioty i ich partnerstwa. Działania te służą ich integracji i wzmacnianiu kapitału społecznego, są przestrzenią dialogu i współdziałania.

Ponieważ CAL nie ma jednej spójnej definicji określa się go przez elementy takie jak miejsce, społeczność i działania jakie prowadzi, a zaliczyć można do nich:

MIEJSCE

- fizyczny obiekt, przestrzeń, miejsce, udostępniane mieszkańcom i mieszkankom nieodpłatnie, przeznaczone na działania służące ich integracji i wzmacnianiu potencjału,
- miejsce spełniające kryteria dostępności, łatwo rozpoznawalne przez mieszkańców i mieszkanki, do którego „jest blisko”, może nim być świetlica wiejska, lub inny obiekt w dyspozycji gminy,

DZIAŁANIA

- oddolność, niezależność i społeczny charakter inicjatyw,
- wspieranie przedsięwzięć służących tworzeniu, wymianie i rozwijaniu sieci kontaktów społecznych, sąsiedzkich, relacji wzajemnych, odpowiedzialności i aktywności mieszkanki i mieszkańców,
- oparcie na doświadczeniach lokalnych i inicjatywach realizowanych przez osadzone w lokalnym kontekście organizacje społeczne, lokalnych liderów i liderki oraz instytucje funkcjonujące na danym terenie,
- osadzenie działań na lokalnych potencjałach i partnerstwach (formalnych i nieformalnych), które angażują mieszkanki i mieszkańców i ich instytucje w celu współpracy na rzecz dobra wspólnego,
- działania wynikające z oddolnych potrzeb, poparte diagnozami oczekiwań i potencjałów społeczności lokalnych, które generowane, wdrażane i realizowane są przez i wraz ze społecznością lokalną,
- finansowane lub współfinansowane przez gminę, w celu zapewnienia stałości funkcjonowania,

SPOŁECZNOŚĆ

- mieszkańcy i mieszkanki sołectw, miejscowości, społeczności lokalne funkcjonujące zarówno w lepiej jak i słabiej rozwiniętych częściach gminy,
- twórcami i twórczyniami, współtwórcami i współtwórczyniami oraz odbiorcami i odbiorczyniami działań CAL mogą być zarówno dzieci i młodzież, osoby dorosłe, seniorzy, osoby aktywne zawodowo, studenci i studentki, przedsiębiorcy i przedsiębiorczynie, pracownicy i pracowniczki różnych branż, CAL nie ma w tym zakresie ograniczeń, działa z i w tych grupach, jakie są typowe dla danej społeczności.

CAL to zawsze rozwiązanie o charakterze lokalnym, wynikającym z lokalnych, bardzo konkretnych potrzeb danej społeczności. Może dotyczyć danej miejscowości, sołectwa, lub fragmentu gminy, ale raczej nie jej całości. Każdy CAL z założenia jest inny, ma odmienny charakter i zakres działań, stanowiący wypadkową oczekiwań mieszkańców i lokalnych możliwości. Sensem działalności CAL, jest osadzenie w lokalnych strukturach, które powinny (w miarę możliwości) bazować na organizacjach pozarządowych i ich kadrach, doświadczeniach, kapitale społecznym, intelektualnym, sieciach kontaktów oraz zasobach materialnych. CAL nie wymaga tworzenia nowych obiektów, ponieważ może funkcjonować w

oparciu o istniejące w danej społeczności miejsca, takie jak remizy, czy świetlice wiejskie, lub inne lokale znajdujące się w dyspozycji gminy. Miejsce takie docelowo stanowić powinno formę przestrzeni publicznej, dostępnej i otwartej dla każdej z mieszkańek i mieszkańców.

CAL oprócz lokalu i przestrzeni na prowadzenie działań, wymaga powołania operatora CAL, którym w warunkach gminy wiejskiej, może zostać osoba fizyczna, lub organizacja pozarządowa. Operator CAL powinien cechować się umiejętnością nawiązywania współpracy z przedstawicielami społeczności lokalnej takimi jak sołtyski i sołtysi, koła gospodyń wiejskich, organizacje mieszkańców, koła zainteresowań, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne i podmioty biznesowe. Operator CAL powinien dążyć do spajania społeczności lokalnej i ograniczania występowania potencjalnych animozji i konfliktów. Udostępniana na te potrzeby działalności CAL przestrzeń i obiekt są elementem koniecznym, ale nie wystarczającym.

Obiekt niezbędny dla działań CAL służy jedynie jako przestrzeń i narzędzie do budowania interakcji i działań społecznych, wzmacnianych przez Operatora CAL, ale prowadzonych lub współprowadzonych przez lokalną społeczność. Ważnym w powoływaniu CAL jest zapewnienie mu stałego finansowania, opartego na stabilnych źródłach samorządowych, z możliwością pozyskiwania i wykorzystywania innych źródeł finansowania działalności.

Aby lepiej zrozumieć istotę CAL warto również określić, czym CAL nie jest, czym różni się od innych instytucji funkcjonujących w sferze społecznej. Określając **CAL warto pamiętać, że nie jest to:**

- miejsce takie jak dom kultury, siłownia czy klub sportowy, gdzie przychodzi się po gotową, z góry ustaloną ofertę, czy po zakup konkretnej usługi.
- miejsce wsparcia merytorycznego dla organizacji pozarządowych, ale może pomagać w organizacji prowadzonych przez nie działań i służyć zapleczem lokalowym i technicznym, zwłaszcza w terenach, w których brakuje lokali na działania społeczne.
- instytucja bezpośrednio wspierająca na przykład socjalnie lub psychologicznie, ale może kierować do odpowiednich instytucji lub wspierać w uzyskaniu niezbędnej pomocy.
- miejsce, które daje gotowe odpowiedzi i recepty na problemy lokalnej społeczności, lecz miejsce, w którym można wypracować rozwiązania w toku dyskusji i współdziałania.

CAL to nie dostarczyciel konkretnych usług, nie jest to miejsce, do którego przychodzi się po gotową ofertę lub pomoc, lecz miejsce, w którym można spotkać lub otrzymać wsparcie w realizacji pomysłów i inicjatyw, a i ich zaspokojenie następuje w ramach współpracy z otoczeniem. **CAL nie jest zatem formą biernego usługodawcy, lecz miejscem sprzyjającym generowaniu działań przez mieszkańców i mieszkanki, ich szeroko rozumiany kapitał oraz współpracę z otoczeniem instytucjonalnym.**

Po co zatem tworzyć CAL? Z doświadczeń w realizacji CAL wynika, że są to miejsca działające w sferze społecznej, które pozwalają na:

- wzmacnianie relacji międzyludzkich,
- budowanie i wzmacnianie tożsamości lokalnej,
- wzmacnianie potencjału i aktywności społeczności lokalnej,
- przejmowanie odpowiedzialności przez społeczność lokalną i jej przedstawicieli i przedstawicielki,
- budowanie i animowanie partnerstw lokalnych działających na rzecz lokalnych społeczności, angażując także ich zasoby i umiejętności,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, samotności, izolacji społecznej i problemom psychicznym, dbanie o dobrostan mieszkańców i mieszanek,
- możliwość pełnego wykorzystania infrastruktury społecznej gminy, jej ożywienia i zapewnienia oferty działań,
- zagospodarowanie obiektów rewitalizowanych, a także możliwość skorzystania z dodatkowych środków na remont i modernizację obiektów użyteczności społecznej,
- wspieranie pasji i zainteresowań, umożliwianie ich rozwoju.

W efekcie podejmowanych działań, w dłuższej perspektywie, CAL ogniskuje aktywność lokalnej społeczności i zwiększa jej zdolność do tworzenia silnych więzi. Ponadto wzmacnia zdolność społeczności do samoorganizacji i umiejętności działania w sytuacjach zarówno codziennych, gdzie koncentruje się ona na realizacji działań zaspokajających jej bieżące potrzeby, jak i zdolności do działań i współpracy w warunkach kryzysowych na przykład w okresie zagrożenia powodziowego, klęskach żywiołowych, pojawiających się kryzysach lokalnych i innych nietypowych sytuacji.

Działalność CAL przyczynia się do zwiększenia sprawności działania lokalnych wspólnot i samorządu, nie tylko w okresie kryzysowym, ale także w potrzebach codziennego

organizowania i wspierania lokalnej społeczności. CAL potrafi działać w społecznościach, w których brakuje silnych instytucji.

Sposób organizacji CAL

Z doświadczenia podmiotów działających na terenach gmin wiejskich wynika, że do powołania CAL niezbędnych jest kilka elementów. Elementy te powinny wystąpić jednocześnie, a niektóre z nich można dodatkowo stymulować. Zalicza się do nich:

Po pierwsze otwartość samorządu, który skłonny będzie zaufać i powierzyć prowadzenie CAL mieszkańcom i mieszkańcom, a także zapewnić im finansowanie działalności oraz lokal. Bez względu na to, czy Operatorem CAL (osobom lub podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie działalności CAL) będzie organizacja pozarządowa, czy osoba fizyczna, której zlecone zostanie prowadzenie działalności CAL, kluczowym jest pozyskanie przychylności władz samorządowych, które będą skłonne powierzyć Operatorowi organizację placówek, w oparciu o model oddolny, animacyjny, jakim jest CAL.

Po drugie niezbędna jest otwartość i świadomość mieszkańców i mieszkank, którzy będą gotowi albo zainicjować działalność CAL, albo włączyć się w jego funkcjonowanie. Warunek ten nie tylko jest istotny w celu powołania placówki, ale w przede wszystkim po to, aby CAL mógł skutecznie prowadzić działania. Nie są one bowiem efektem decyzji i ogólnych ustaleń programowych, lecz powinny wynikać z potrzeb i zaangażowania mieszkańców i mieszkank.

Po trzecie wyłonienie Operatora CAL, który będzie odpowiadał za jego funkcjonowanie, angażowanie mieszkańców i mieszkank oraz wraz z nimi tworzył ofertę działań. W zależności od lokalnych możliwości, struktury mieszkańców oraz potencjału instytucji znajdujących się na terenie danej miejscowości, Operatorem CAL może zostać doświadczona organizacja pozarządowa, posiadająca zespół osób, które będą odpowiadały za działania animacyjne, zarządzanie CAL, prowadzenie i współtworzenie poszczególnych zajęć, lub osoba fizyczna, wyłoniona przez gminę i zatrudniona w jej strukturach. Operator w tym ujęciu, powinien odpowiadać możliwościom gminy i potrzebom lokalnym.

Rekomendowanym rozwiązaniem jest to, aby podmiotem inicjującym powstanie CAL była lokalna organizacja pozarządowa na przykład taka, która jest zarejestrowana i skutecznie działa w danej miejscowości. Jest organizacją rozpoznawalną i posiada doświadczenie w organizowaniu życia społeczności lokalnej. Wynika to z kontekstu działalności CAL, który

opiera się przede wszystkim na lokalnych kontaktach, potrzebach i wzajemnych relacjach. Prowadzenie CAL wymaga jednak pewnego doświadczenia w realizacji zadań społecznych oraz finansowanych lub współfinansowanych ze środków zewnętrznych, najczęściej publicznych. Dlatego organizacja ta, powinna dysponować odpowiednimi kadrami i doświadczeniem w realizacji zadań publicznych.

Rozwiązaniem alternatywnym w przypadku społeczności wiejskich, w których często brakuje aktywnych organizacji pozarządowych, jest zatrudnienie animatorki lub animatora społeczności lokalnej, w strukturach jednostek gminnych, na przykład w ramach działalności ośrodka kultury, biblioteki, centrum usług społecznych, lub ośrodka pomocy społecznej i powierzenie jej organizacji CAL. Warto, aby osoba taka wywodziła się z danej społeczności, posiadała rozeznanie w potrzebach społeczności lokalnej oraz doświadczenie w organizowaniu działań społecznych w danej miejscowości. Jeśli osoba taka nie posiada odpowiedniego doświadczenia lub formalnych umiejętności animatorskich, może zostać do tego odpowiednio przeszkolona.

Bez względu na to, kto będzie inicjatorem utworzenia CAL warto pamiętać, aby osoba, osoby, czy też organizacja, która będzie go tworzyła:

1. Posiadała lokalne pochodzenie, była osobą lub podmiotem zakorzenionym lokalnie i posiadającym doświadczenie we współpracy z otoczeniem, w którym planuje prowadzić działania.
2. Przeprowadziła diagnozę potrzeb społeczności lokalnej, uwzględniającą jej strukturę, oczekiwania względem CAL i jego działalności, relacje panujące w miejscowości, otoczenie instytucjonalne i potencjały, które można zaangażować w działanie CAL w kolejnych etapach.
3. CAL musi być tworzone jako miejsce posiadające „stały adres”. Obiekt jaki przeznaczony zostanie na działalność CAL, musi być rozpoznawalny, łatwo dostępny, dostosowany do osób z niepełnosprawnością i dostępny dla każdego z mieszkańców. Musi być obiektem całorocznym, z zapewnionym finansowaniem, obejmującym pokrycie co najmniej podstawowych kosztów funkcjonowania. W społeczności wiejskiej, obiektem tym może być świetlica wiejska.
4. Inicjując CAL koniecznym jest posiadanie wstępnej propozycji działań i zajęć, które pozwolą przyzwyczaić mieszkańców do jego oferty oraz przyczynią się do wypracowania zwyczaju odwiedzania CAL.

5. W toku działalności CAL niezwykle istotnym jest ciągłe nawiązywanie kontaktów, tworzenie partnerstw i porozumień, zbieranie propozycji i pomysłów działań, podejmowanie działań animacyjnych i wspierających inicjatywy mieszkanki i mieszkańców, w celu wyzwolenia w nich chęci angażowania się we współtworzenie oferty CAL.
6. Nowe działania i oferta CAL powinny wypływać z inicjatyw, oczekiwań i działań oddolnych, realizowanych przez społeczność lokalną oraz podmioty w niej funkcjonujące.
7. Każdy CAL poddawany musi być okresowej ewaluacji działań, która powinna służyć poprawie i udoskonalaniu jego oferty, metod pracy, współpracy z partnerami, rozbudowie oferty i jej modyfikacji. Proces ten nie powinien nigdy się kończyć, lecz stale wpływać na poprawę działania CAL.

Kto i jak może zainicjować CAL?

Ponieważ społeczności wiejskie cechują się dużym zróżnicowaniem wynikającym między innymi ze struktury osiedleńczej, nie zawsze inicjatorem CAL będzie odpowiednio przygotowana organizacja pozarządowa. Społeczności wiejskie, w szczególności takie które charakteryzują się dużym rozproszeniem zabudowy, mogą mieć trudność z pozyskaniem operatora w postaci doświadczonej i silnej infrastrukturalnie organizacji pozarządowej. Zdecydowanie łatwiej może być pozyskać w takiej gminie osobę lub osoby, które posiadają doświadczenie lub odpowiednie predyspozycje do organizowania społeczności lokalnych. Dlatego Model przewiduje możliwość powołania CAL w różnych wariantach, które uwzględniają specyfikę terenów wiejskich:

1. CAL powoływany przez organizację pozarządową

W ujęciu modelowym zaleca się, aby realizatorem działań CAL, była organizacja pozarządowa lub inny podmiot ekonomii społecznej. Istotnym jest to, aby podmiot ten posiadał osobowość prawną, uprawniającą go do pozyskiwania, realizacji i rozliczania dotacji pochodzących ze źródeł publicznych, funduszy grantowych, dotacji prywatnych, czy środków pochodzących ze zbiorów publicznych. Nie może to być zatem grupa nieformalna lub stowarzyszenie zwykłe bez osobowości prawnej. Posiadanie podmiotowości prawnej, uprawnia także do najmu, lub użyczenia lokalu przez gminę na preferencyjnych warunkach, zatem jest to element konieczny, choć niewystarczający by zostać realizatorem działań CAL. Podmiot ten musi posiadać lokalne zakorzenienie, w miarę możliwości powinien być zarejestrowany na terenie objętym działaniem, a także posiadać doświadczenie w realizacji działań nakierowanych na

wspieranie, animowanie i integrowanie społeczności lokalnej. Wykazywać się posiadaniem doświadczonego personelu, w tym menadżerki lub menadżera, co najmniej jednego animatora społeczności lokalnej, siecią kontaktów oraz dobrą diagnozą potrzeb społeczności lokalnej. Jeżeli na danym terenie nie ma odpowiedniej organizacji, może ona zostać powołana przez grupę aktywnych mieszkanki i mieszkańców, lub organizatorem CAL może stać się organizacja spoza danej miejscowości. W obu przypadkach rozwijanie CAL może wymagać na początku okresu „wejścia” w społeczność i zdobycie jej zaufania, nabycia doświadczenia we współpracy i zakorzenienia. Okres i działania te wymagają czasu, który może trwać od kilku miesięcy, do kilku lat, w zależności od specyfiki lokalnej społeczności i metod działania organizacji.

2. CAL inicjowany przez samorząd

W sytuacji gdy przedstawiciele gminy dostrzegają potrzebę utworzenia w danej miejscowości CAL, lub potrzeba ta jest zgłaszana przez mieszkańców, ale w miejscowości brakuje oddolnego inicjatora utworzenia CAL, wówczas gmina może zainicjować utworzenie CAL samodzielnie. Warunkiem jest to, aby gmina na danym terenie dysponowała lokalem, który może przeznaczyć na działalność CAL i była w stanie zapewnić podstawowe koszty jego funkcjonowania. Obiektem tym może być na przykład świetlica wiejska, budynek dawnej szkoły, część dawnego dworu, czy inny budynek znajdujący się w posiadaniu gminy. Powołanie CAL może odbywać się albo poprzez ogłoszenie konkursu na operatora CAL i wyłonienie odpowiedniej organizacji pozarządowej, która wykaże się niezbędnym doświadczeniem, kadrami i co najmniej wstępnym pomysłem na działanie CAL. Albo w drodze konkursu na stanowisko operatora CAL, który znajdzie zatrudnienie na przykład w strukturach ośrodka kultury, biblioteki, centrum usług społecznych, ośrodka pomocy społecznej lub urzędu gminy i będzie odpowiadał za uruchomienie CAL na danym terenie. Zaleca się aby osoba, która ma pełnić obowiązki organizatora lub organizatorki CAL, wywodziła się z danej miejscowości i była w niej zakorzeniona. Osoba taka może wymagać odpowiedniego przeszkolenia z zakresu animowanie społeczności lokalnej, zarządzania projektami, czy rozliczania dotacji ze środków publicznych.

W wariantcie, w którym to samorząd decyduje o powołaniu CAL jest posiadanie lokalu, zabezpieczenie środków na działania CAL, wstępne rozpoznanie potrzeby utworzenia CAL oraz wyłonienie odpowiedniego operatora, a także zapewnienie mu niezależności w prowadzeniu działań i tworzeniu oferty działań CAL. Jednocześnie rekomenduje się, aby po okresie uruchomienia CAL przez osobę zatrudnioną w gminie lub jej jednostce, prowadzenie

działań CAL w marę możliwości przekazać organizacji pozarządowej, która może zostać wyinkubowana w trakcie działalności CAL.

Ważne

Bez względu na to kto inicjuje CAL i odpowiada za organizację CAL, czy jest to organizacja pozarządowa, czy osoba zatrudniona w formie animatora lub animatorki w strukturach samorządu, musi ona posiadać lub zdobyć zaufanie i zakorzenienie wśród społeczności, w której funkcjonuje CAL. Zaleca się, aby przed utworzeniem CAL, który będzie prowadzony w formie stałej, pierwsza próba jego utworzenia miała charakter pilotażu, pozwalającego na przetestowanie tego czy organizacja lub osoba fizyczna organizująca CAL podoła temu zadaniu oraz czy społeczność ją zaakceptuje. Po odbyciu okresu pilotażu zaleca się zlecenie lub powierzanie zadania realizacji CAL w formule długookresowej, która zapewni stabilność kadr i pozwoli na wypracowanie pozytywnych rezultatów działania CAL.

Kontekst prawny i finansowanie CAL

Bez względu na to, kto jest inicjatorem działalności CAL, czy jest nim organizacja pozarządowa jak w przypadku doświadczeń gminy Gaszowice, czy samorząd jak w gminie Redzikowo, nie można pominąć zapewnienia stabilnego finansowania dla działań CAL. W obu przypadkach realizacja zadań może zostać oparta albo o konkurs na prowadzenie działalności CAL, albo o zatrudnienie danej osoby jako organizatora placówki. Z przeprowadzonych badań wynika, że dla skutecznego i stałego działania CAL, niezbędne jest zapewnienie przynajmniej części środków na jego funkcjonowanie zagwarantowane z dotacji budżetu gminy. Wartość dofinansowania działalności CAL, w zależności od wariantu i zakresu jego działalności, może wahać się od kilkudziesięciu tysięcy rocznie, do kilkuset tysięcy lub więcej. Zależy to jedynie od możliwości finansowych gminy oraz zakresu działań CAL. Jednakże bez zapewnienia wsparcia finansowego w pokryciu podstawowych kosztów działalności CAL, uzależnienia ich funkcjonowania od pozyskiwania środków grantowych (projektowych), czy darowizn, może skutkować zaprzepaszczeniem wypracowanych rezultatów w razie, gdy w danym okresie podmiot będący organizatorem CAL nie uzyska wsparcia z funduszy grantowych.

Oprócz stabilnego źródła finansowania, w tym w szczególności wsparcia samorządowego, koniecznym jest zapewnienie lokalu na działania skierowane dla lokalnej społeczności.

Organizując CAL należy pamiętać, że w większości jego oferta składa się z działań dostępnych

dla mieszkańców i mieszkank w formie nieodpłatnej. Dlatego niezbędnym jest zapewnienie środków i lokalu pozwalających co najmniej na pokrycie kosztów utrzymania lokalu, w którym prowadzona będzie działalność CAL, a także środków niezbędnych do realizacji podstawowych zadań CAL i wynagrodzeń animatorek i animatorów.

Działania CAL skierowane są w szczególności na wspieranie aktywności mieszkank i mieszkańców, ale także są odpowiedzią na deficyty oferty rozrywkowej, edukacyjnej i integracyjnej gminy. **Dlatego finansowania działalności CAL nie powinno się postrzegać wyłącznie przez pryzmat kosztu w budżecie gminy, ale także jako formę inwestycji w zabezpieczenie potrzeb mieszkańców i przeciwdziałanie ich wykluczeniu oraz marginalizacji.**

Podstawowym sposobem wsparcia działalności CAL, których organizatorem są organizacje pozarządowe, są konkursy na realizację przez nie ofert zadania publicznego. Wartość dofinansowań w takich konkursach, może wahać się w przedziale od wspomnianych kilkudziesięciu do kilkuset tysięcy złotych rocznie, w zależności od zmiennych dotyczących wielkości lokalu, jakim dysponuje lub dysponował będzie CAL i zakresu planowanych działań, ich częstotliwości oraz potrzeb zgłaszanych przez daną społeczność. Podstawą prawną w tym zakresie jest realizacja zadań zgodna z zapisami aktualnie obowiązującej ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.

W przypadku organizowania CAL przez instytucje samorządowe, oparte o zatrudnienie animatorów i animatorek społeczności lokalnej w ramach CAL, podstawą prawną jest ustawa o samorządzie gminnym oraz w razie zatrudniania pracowników CAL przez instytucje kultury, ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Ponadto rekomenduje się także, aby CALe mogły korzystać z montażu finansowego obejmującego między innymi:

- **Środki publiczne**, w tym: dotacje, finansowanie lub współfinansowanie przekazywane przez instytucje kultury lub pomocy społecznej, środki na rewitalizację, fundusz sołecki, środki rządowe bądź samorządu województwa, środki na rozwój obszarów wiejskich i tym podobne.
- **Środki prywatne takie jak:** darowizny instytucjonalne lub wpłaty od mieszkank i mieszkańców, działalność odpłatna, kiermasze, aukcje, najem lokali lub powierzchni

na terenie obiektu, w którym zlokalizowany jest CAL (tylko w przypadku lokalu poza zasobem gminnym).

Wdrożenie mechanizmu montażu finansowego CAL, pozwoli nie tylko na zwiększenie zakresu realizowanych przez CAL działań, ale może przyczynić się także do przynajmniej częściowego uniezależnienia od środków samorządowych.

Ponadto samorząd przekazując środki w ramach czy to konkursów, dotacji dzielnicowych lub na przykład działań rewitalizacyjnych, lub też działań Centrów Usług Społecznych, może dodatkowo premiować przedsięwzięcia, które realizowane będą na terenie CAL lub z jego udziałem, co także może korzystnie wpływać na wartość środków przeznaczanych przez CAL na działania społeczne. W przypadku gmin wiejskich wartym rozważenia jest także możliwość łączenia działalności CAL z działalnością odpłatną na przykład kół gospodyń wiejskich, spółdzielni socjalnych, czy też innych podmiotów, które mogłyby uzupełniać działania CAL a także przynajmniej częściowo wspierać je finansowo.

Opis społeczności

CAL to podmiot, który działa na rzecz lokalnych społeczności, struktur sąsiedzkich i ich najbliższego otoczenia. Zakres działalności CAL może być tak szeroki, jak potrzeby, oczekiwania, pomysły i zasoby infrastrukturalne, kompetencyjne i organizacyjne danej społeczności. CAL w swych działaniach kierują się wzmacnianiem lokalnych wspólnot i ich potencjałów. Odbiorcami i odbiorczyniami działań CAL mogą być wszystkie mieszkanki i mieszkańcy danej społeczności, bez względu na to, czy jest to społeczność dobrze zorganizowanych i zasobnych miejscowości, czy też mieszkanki i mieszkańcy miejscowości i przedstawiciele i przedstawicielki środowisk wymagających dodatkowego wsparcia. Nie sposób jednoznacznie określić, kto jest głównym odbiorcą działań CAL, ponieważ jest to rozwiązanie dedykowane zarówno dla dzieci i młodzieży, osób pracujących, pozostających bez zatrudnienia, osób z niepełnosprawnościami czy seniorów. Każdy z mieszkańców i mieszanek może zaliczać się do uczestników i uczestniczek, współtwórców i współtwórczyń działań organizowanych w ramach CAL. Dzieje się tak, ponieważ CAL to podmiot bazujący na potencjale społeczności lokalnej, istniejących w niej kontaktach, relacjach, oparty jest na sąsiedztwie, współdziałaniu i partnerstwach lokalnych podmiotów. Oferta CAL kierowana jest za każdym razem do osób, zamieszkujących daną społeczność i przez nią jest tworzona,

korzystają z niej osoby mieszkające „blisko”, po sąsiedzku. Dlatego grono odbiorców CAL to po prostu dana społeczność, w której on funkcjonuje.

Realizatorzy działań

W przyjętym Modelu CAL rekomenduje się, aby realizatorem działań CAL była przede wszystkim organizacja pozarządowa. Jednakże w przypadku gmin wiejskich przewiduje się możliwość powierzenia organizacji i prowadzenia osobie fizycznej, która zostanie zatrudniona w strukturach gminy. W przypadku gdy organizatorem CAL będzie organizacja pozarządowa, istotnym jest to, aby podmiot ten posiadał osobowość prawną, uprawniającą go do pozyskiwania, realizacji i rozliczania dotacji pochodzących ze źródeł publicznych, funduszy grantowych, dotacji prywatnych, czy środków pochodzących ze zbiorów publicznych. Nie może to być zatem grupa nieformalna lub osoba fizyczna jako taka (pozostająca poza strukturą podmiotu prawnego). Posiadanie podmiotowości prawnej, uprawnia także do najmu, lub użyczenia lokalu przez gminę na preferencyjnych warunkach, zatem jest to element konieczny, choć niewystarczający by zostać realizatorem działań CAL.

W oparciu o przeprowadzoną analizę do wymogów potencjalnych realizatorów działań CAL będących podmiotami prawnymi zaliczyć należy także:

1. Lokalne zakorzenienie podmiotu. Rekomendowanym jest to, aby podmiot posiadał siedzibę zarejestrowaną na obszarze objętym działaniem CAL, choć nie jest to warunek niezbędny.
2. Posiadanie doświadczenia w zakresie realizacji działań nakierowanych na wspieranie, animowanie i integrowanie społeczności lokalnej, działania z zakresu edukacji obywatelskiej lub innych, równorzędnych sfer z zakresu zadań publicznych zgodnych z ustawą o pożytku publicznym i o wolontariacie. Rekomenduje się, aby podmiot ten mógł wykazać posiadanie formalnego doświadczenia, popartego realizacją co najmniej kilku przedsięwzięć związanych z obszarem działalności CAL.
3. Posiadanie doświadczonego personelu obejmujące między innymi doświadczonego menadżera lub menadżerki projektu, co najmniej jednego lub animatorów lub animatorek społeczności lokalnej. Zalecanym jest również posiadanie rozeznania i sieci kontaktów w społeczności lokalnej, obejmujących grupy nieformalne, organizacje pozarządowe, lokalnych liderów i liderki oraz podmiotów publicznych.

Spełnienie wymienionych wymogów, z pewnością sprzyjało będzie skutecznej realizacji zadań CAL, w tym pozyskiwaniu kolejnych kontaktów, partnerów współpracy, instruktorów zajęć, osób prowadzących warsztaty, spotkania, wolontariuszy i tym podobne. Korzystnie wpłynie również na pozyskanie zaufania oraz otwartości społeczności lokalnej.

W przypadku osoby fizycznej zatrudnianej na potrzeby organizacji CAL w ramach struktur gminnych rekomenduje się, aby osoba ta wywodziła się z danej miejscowości i była w niej zakorzeniona, posiadała rozeznanie w zakresie potrzeb społeczności lokalnej, była osobą kontaktową i otwartą na współpracę z innymi mieszkańcami i mieszkankami. Osoba ta nie musi posiadać wykształcenia formalnego z zakresu animacji społeczności lokalnych, czy zarządzania, dlatego może wymagać odpowiedniego przeszkolenia z zakresu animowania społeczności lokalnej, zarządzania projektami, czy rozliczania dotacji ze środków publicznych.

Przykłady partnerów współpracy

W środowiskach miejskich partnerstwa to jedno z najważniejszych działań, do jakich powoływane są CALE. Ich celem jest nie tylko sprzyjanie spotkaniom i wymianie informacji przedstawicieli i przedstawicielek różnych podmiotów, ale także włączanie ich zasobów i potencjałów w działania na rzecz dobra wspólnego na zasadzie synergii. Potencjalnie tworzenie partnerstw lokalnych na terenach wiejskich może być trudniejsze, choć nie jest niemożliwe.

W miejscowościach wiejskich bardzo często liczba działających instytucji, organizacji i podmiotów gospodarczych jest niewielka, co może wynikać ze specyfiki danej wsi. Jednakże tworząc CAL w strukturach miejscowości wiejskich, trzeba mieć na uwadze szeroki horyzont potencjalnych partnerów współpracy, do których można zaliczyć zarówno **instytucje publiczne** takie jak przedszkola, szkoły, biblioteki, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej oraz inne jednostki samorządowe, Radnych, Sołtysów i Radę Sołecką, a także jednostki powiatowe, **organizacje społeczne** w tym liderzy społeczni formalni i nieformalni, grupy aktywnych mieszanek i mieszkańców, koła gospodyń wiejskich, koła seniorów i emerytów, kluby sportowe, koła wędkarskie, ochotnicze straże pożarne, organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej działające na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, a także Lokalne Grupy Działania czy Lokalne Grupy Rybackie, **podmioty gospodarcze** lokalne i ponadlokalne firmy, sklepy, lokale gastronomiczne a także organizacje kościelne i związki wyznaniowe, czy organizacje rolnicze. Dobór partnerów działań CAL

powinien wynikać ze specyfiki lokalnej i potrzeb społeczności zamieszkującej daną miejscowość. Partnerstwa nie można zadekretować, lecz należy je wypracować i wzmacniać po to, by móc angażować pomysły, kadry i infrastrukturę partnerów na rzecz zaspakajania potrzeb społeczności i wzmacniania jej potencjału, z korzyścią dla każdej ze stron.

Przykłady realizowanych działań

Zakres działalności CAL to wypadkowa kilku czynników. Z jednej strony to wynik zasobów lokalowych i finansowych jakimi dysponuje CAL, które mogą w naturalny sposób regulować zakres jego działalności. Z drugiej strony realny zakres działalności wynika przede wszystkim z potrzeb i zaangażowania mieszkańców i mieszkańek we współtworzenie oferty CAL.

Szczególnie w społecznościach wiejskich, w których liczba mieszkańców może wahać się od kilkudziesięciu, do kilkuset lub kilku tysięcy mieszkańców, działania CAL mogą odbywać się od kilku godzin tygodniowo, w wybrane dni tygodnia, po działania prowadzone regularnie w każdy dzień tygodnia, weekendy czy święta i okresy szczególnie ważne dla społeczności lokalnej.

Doświadczenia CAL wskazują, że ich działania w znacznej mierze koncentrują się wokół rozwoju oferty zajęć i organizacji wydarzeń społecznych, wynikających z jej konkretnych potrzeb i uwarunkowań. Nierzadko CAL spełnia rolę instytucji sprzyjającej integracji społeczności lokalnej, szczególnie w miejscowościach, w których brakuje przestrzeni publicznych i inicjatyw włączających nowych mieszkańców w życie lokalnych wspólnot. Oferta i zakres realizowanych przez CAL działań, poddawana jest bieżącym aktualizacjom i powinna być prezentowana na przykład w formie tygodniowych lub co najwyżej miesięcznych harmonogramów pracy. W gminach miejskich przeciętny CAL prowadzi działania przez około 30-40 godzin tygodniowo, w zróżnicowanych godzinach, z uwzględnieniem weekendów. W gminach wiejskich CAL mogą być prowadzone albo regularnie (podobnie jak w miastach), lub ze względu na niewielką liczbę mieszkańek i mieszkańców miejscowości, tylko przez kilka lub kilkanaście godzin w tygodniu. Ponadto ważnym jest, aby CAL udostępniał lokal na spotkania i działania mieszkańców nawet poza godzinami przewidzianych w harmonogramie zajęć. Należy pamiętać, że CAL ma pełnić rolę miejsca publicznego, otwartego na potrzeby lokalnej społeczności i dostępnego w zależności od jej faktycznych potrzeb, dlatego realny czas funkcjonowania placówek CAL może być dłuższy, niż kilka lub kilkanaście godzin tygodniowo.

Dostępność obiektu, utrzymanie porządku w nim oraz zapewnienie bezpieczeństwa uczestników i uczestniczek można regulować dodatkowymi umowami z korzystającymi lub regulaminem placówki.

W miejscowościach, w których brakuje oferty zajęć pozalekcyjnych, lub możliwości rozwoju pasji i zainteresowań młodzieży, CAL może sprzyjać wypełnieniu luki w tym zakresie. CALe sprzyjają wspieraniu oddolnych inicjatyw, które inspirowane są przez mieszkańców i mieszkanki i nierzadko przez nich prowadzone w oparciu o zasoby lokalowe i kadrowe jakimi dysponuje CAL. Oprócz dedykowanych wydarzeń, imprez, szkoleń, czy zajęć edukacyjnych, CAL może być także przestrzenią, w której mieszkańcy małych społeczności mogą się spotykać tylko po to, by razem spędzać czas.

Do częstych przykładów realizowanych przez CALe zadań należą między innymi:

- działania aktywizujące i integrujące, na przykład spotkania, konkursy, wymiana przedmiotów,
- animujące, edukacyjne, kulturalne, artystyczne na przykład koncerty, wykłady, warsztaty, szkolenia, wystawy, zajęcia z rękodzieła,
- poradnicze, międzykulturowe, wspierające na przykład poradnictwo psychologiczne, kręgi kobiet i mężczyzn, zajęcia językowe,
- animowanie osób oraz wspieranie ich merytoryczne i organizacyjne do podejmowania oddolnych inicjatyw, w tym mentoring, spotkania sieciujące, wspieranie zbiórek i akcji,
- działania dotyczące profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, na przykład warsztaty kompetencyjne, arteterapia,
- działania animujące lub sprzyjające powstawaniu partnerstw lokalnych,
- prowadzenie wydarzeń plenerowych, koncertów, happeningów, dożynek, imprez istotnych dla lokalnej społeczności,
- działania realizowane okresowo na przykład w okresie wakacyjnym, czy ferii zimowych.

Liczba odbiorców i odbiorczyń CAL w skali roku, to nawet kilka tysięcy osób, w tym od kilkudziesięciu do kilkuset osób korzystających z tej oferty regularnie. Skala i zakres działania CAL zawsze zależy od czynników, na które składają się: wielkość lokalu na CAL, jego

aktywność, liczba realizowanych działań, specyfika i wielkość lokalnej społeczności oraz jej zaangażowanie. **Ważnym jest to, aby mieć na uwadze, że istotą CAL nie jest wyłącznie docieranie do jak największej liczby odbiorców, ale jest nią aktywizowanie i włączanie konkretnych grup odbiorczyń i odbiorców, którzy korzystają i współtworzą ofertę CAL w sposób ciągły.**

Rezultaty, monitorowanie i pomiar efektywności działań CAL

Z zebranych danych wynika, że rocznie z oferty CAL na terenie wiejskim, może korzystać od kilkudziesięciu do kilkuset osób. Wiele zależy od specyfiki miejscowości, w której utworzono CAL, liczby mieszkańców i mieszkańek miejscowości, oferty CAL, zakresu działań oraz skłonność społeczności do współdziałania i włączania się w tworzenie CAL. Tworząc CAL należy pamiętać, że nie jest to placówka, która będzie rozwijała się w nieskończoność i z każdym rokiem będzie znacząco zwiększała liczbę osób korzystających z oferty. Bardzo często CAL działają głównie w oparciu o konkretną grupę mieszkańek i mieszkańców, w tym najczęściej w oparciu o osoby aktywne i zaangażowane społecznie. Z doświadczenia badanych w ramach projektu CAL wynika, że część osób uczestniczy tylko w zajęciach plenerowych, festynach, czy spotkaniach otwartych, w których frekwencja jest na ogół największa. Pozostali bardzo często uczestniczą w zajęciach cyklicznych i tematycznych, gdzie grupy osób uczestniczących w zajęciach zwykle są niewielkie, zazwyczaj kilku lub kilkunastoosobowe. Warty uwagi jest także to, że tworząc koncepcję działalności CAL, należy przewidzieć możliwość realizacji zajęć zarówno w godzinach porannych, jak i popołudniowych. Osoby korzystające z oferty CAL mogą znacząco różnić się w zależności od godzin prowadzenia zajęć i tak na przykład wiele wydarzeń, które odbywały się będą w godzinach porannych, będą w szczególności trafiały do seniorów, natomiast zajęcia popołudniowe do osób pracujących. Młodzież może być zainteresowana przede wszystkim zajęciami weekendowymi, lub w dni wolne od zajęć szkolnych. Projektując CAL należy nie tylko mieć na uwadze możliwość dedykowania godzin i oferty zajęć dla różnych grup wiekowych, ale także możliwość dynamicznej zmiany zapotrzebowania na zajęcia zgłaszanej przez społeczność lokalną.

Projektując działalność CAL, można przyjąć pewien model minimum jego działalności, przy czym wymagania te muszą być realne do spełnienia przez organizatorów CAL. Wśród przykładowych założeń mogą znaleźć się:

- przeprowadzenie minimum 12 różnego rodzaju zadań o charakterze aktywizującym, integrującym, animującym, edukacyjnym, kulturalnym, poradniczym, międzykulturowym, artystycznym i tym podobnym w ciągu roku.
- realizacja minimum 3 zadań o charakterze animacyjnym i wspierającym merytorycznie osoby i organizacyjne do podejmowania oddolnych inicjatyw.
- organizacja minimum 4 działań (nie mniej niż jedno na kwartał) dotyczących profilaktyki antyalkoholowej i przeciwdziałania uzależnieniom skierowanych do jak najszerzej grupy odbiorców.
- powołanie grupy minimum 4 wolontariuszy.
- stworzenie lub kontynuację działań minimum 1 partnerstwa.
- organizacja minimum 2 wydarzeń plenerowych dla jak największej liczby odbiorców.

Lista ta powinna być powiązana z możliwościami organizacyjnymi organizatora CAL, dostępnymi środkami finansowymi, a także odpowiadać specyfice gminy. Wartym rozważenia jest jednak, przyjęcie co najmniej kilku kryteriów, które pozwolą na ocenę skuteczności działalności CAL i efektów prowadzonych przez CAL działań.

W oparciu o przygotowane kryteria działalności CAL, należy przygotować model sprawozdawczości i dokumentacji działań, by były one weryfikowalne, a działalność CAL prowadzona była w sposób transparentny. Rekomenduje się jednak dążenie do unikania rozbudowanej sprawozdawczości, na rzecz przygotowywania uproszczonych sprawozdań o ilości podejmowanych aktywności i liczbie uczestników poszczególnych wydarzeń. Sposoby monitorowania rezultatów działań mogą obejmować listy obecności, dokumentację fotograficzną, dokumentację o informacjach zamieszczonych w harmonogramie działań CALu, informacje zamieszczone na www lub w mediach społecznościowych i tym podobne.

Promocja CAL

Każdy CAL chcący zadbać o odpowiednią promocję, musi zaplanować kanały komunikacji, odpowiadające zarówno strukturze mieszkańców i mieszkańek miejscowości, ale także działaniom jakie zamierza prowadzić. Skuteczna promocja CAL to jedno z najważniejszych zadań, które wpływa na postrzeganie jego działalności, ale także pozwala pozyskać

odpowiednią liczbę odbiorczyń i odbiorców oraz potencjalnych partnerów współpracy. Wśród najczęściej wykorzystywanych kanałów promocji CAL zaliczają się:

- **Profile społecznościowe**, będące jednym z podstawowych mediów do przekazywania informacji o bieżącej ofercie CAL. Odpowiednio prowadzona komunikacja w mediach społecznościowych, może docierać daleko poza obręb miejscowości, w której funkcjonuje CAL. Oprócz prowadzenia własnego profilu społecznościowego, warto zamieszczać informacje o działaniach CAL na grupach tematycznych, forach sąsiedzkich oraz lokalnych grupach dzięki czemu zasięgi informacji są jeszcze większe.
- **Informacje przekazywane ustnie**, przekazywane są zarówno w trakcie spotkań, prowadzonych zajęć, jak i dyskusji z partnerami CAL. Tak zwana poczta pantoflowa, bardzo skutecznie sprawdza się jako metoda przekazywania informacji w strukturach sąsiedzkich i przyjacielskich.
- **Strona internetowa** to jeden z kanałów informowania o stałej działalności CAL.
- **Newsletter CAL** wysyłany do stałych osób korzystających i współpracujących.
- **Plakaty wywieszane w lokalnych sklepach czy witrynach CAL.**
- **Lokalna prasa, gazety gminne i ogłoszenia gminne.**
- **W społecznościach wiejskich, istotnym może być także dystrybuowanie ulotek na temat działalności CAL i jego oferty, zwłaszcza w punktach usługowych i handlowych, które odwiedzają mieszkańcy i mieszkanki oddalone od siedzimy CAL.**

Z doświadczeń CAL wynika, że warunkiem dużego zainteresowania profilem społecznościowym, który jest jednym z podstawowych narzędzi promocji CAL, jest wysoka aktywność CAL w umieszczaniu postów, wysoka jakość zamieszczanych informacji i zdjęć, materiałów oraz udział w dyskusjach toczonych na forum. Wówczas informacje o działalności CAL docierają do szerokiego grona osób obserwujących. Jednocześnie rekomenduje się wykorzystywanie zróżnicowanych kanałów promocji, w tym przekazywanie informacji drogą internetową, ale także w postaci informacji szeptanych i plakatów rozwieszanych na terenie gminy i miejscowości, w której działa CAL. Ostateczna forma promocji i jej skuteczność, uzależniona jest jednak od specyfiki mieszkańek i mieszkańców danego obszaru.

Lokal CAL

Rekomendowanym rozwiązaniem w ramach Modelu dla gmin wiejskich, jest przeznaczenie na działalność CAL lokalu znajdującego się w dyspozycji gminy. W przypadku gmin wiejskich, do lokali tych można zaliczyć w szczególności świetlice wiejskie, lub inne obiekty dostępne w miejscowościach, w których organizowane będą CAL. W razie gdy gmina w danej miejscowości nie posiada własnego zasobu, lokalem na działalność CAL może być lokal znajdujący się w dyspozycji organizatora CAL (na przykład organizacji pozarządowej lub parafii), albo lokal wynajmowany na rynku komercyjnym. Rozwiązanie zależy wyłącznie od sytuacji lokalnej i możliwości finansowania działalności lokalu. Własność jest w tym wypadku aspektem drugorzędnym.

Jednocześnie zaleca się, aby:

1. Lokal znajdował się w „centrum miejscowości”, by łatwo było do niego trafić, był widoczny i identyfikowalny przez mieszkańcy i mieszkańców.
2. Bez względu na to w jakim obiekcie znajduje się lokal, powinien on spełniać warunki dostępności dla osób z niepełnosprawnością, w tym nie posiadać barier architektonicznych, w miarę możliwości być umiejscowiony na parterze lub posiadać dostęp za pomocą windy.
3. Warto, aby lokal zapewniał dobry dostęp do światła dziennego, miał możliwość wietrzenia i wyposażony był w odpowiednie rozwiązania grzewcze.
4. Zaleca się, aby lokal nie był lokalem współdzielonym z innymi instytucjami, lub by miał dostęp do osobnych sal, które będą należały wyłącznie do dyspozycji CAL.
5. Zaleca się, aby lokal, w którym funkcjonuje CAL posiadał odrębne liczniki na wszystkie media lub podliczniki, aby mógł być rozliczany osobno.
6. Lokal czy obiekt, w którym funkcjonuje CAL powinien spełniać wszystkie wymagania techniczne, bhp i przeciwpożarowe wynikające z przepisów prawa, a także w miarę możliwości powinien być to obiekt, który nie generuje nadmiernych kosztów eksploatacji oraz konieczności częstych napraw.
7. W miarę możliwości zaleca się, aby CAL zlokalizowany był w obiekcie posiadającym albo bezpośredni dostęp do przestrzeni otwartych (zieleni), na terenie których można

przewodzą zajęcia plenerowe, albo aby był usytuowany w niewielkiej odległości od nich.

Zaleca się także, aby lokal CAL posiadał minimum około 100 m², w tym posiadał minimum dwa pomieszczenia do prowadzenia dwóch różnych spotkań jednocześnie. Rekomenduje się, aby CAL dysponował minimum obiektem posiadającym zasoby takie jak:

- Jedna duża sala, wielofunkcyjna do spotkań w dużym gronie, w sali możliwość spotkań konsultacyjnych, zajęcia ruchowe, zajęcia plastyczne, spotkania chóru i tym podobne.
- Jedna mała sala lub ściana mobilna do wydzielenia przestrzeni z dużej sali, w sali głównie spotkania w mniejszym gronie, możliwość spotkania małych grup dyskusyjnych, spotkania z psychologiem, porady, zajęcia plastyczne dla dzieci i tym podobne.
- Możliwość wydzielenia strefy biurowej (na przykład w dużej sali).
- Toaleta ogólna lub dwie toalety, w tym jedna dostosowana do osób z niepełnosprawnością.
- Aneks kuchenny wyposażony w zlewozmywak, półkę na naczynia, czajnik, ekspres do kawy, mikrofalówkę.

Na końcu opracowania zamieszczono przykładowe rzuty techniczne lokali na działalność CAL, w podziale na obiekty małe, średnie i duże.

Analiza problemów i przeszkód identyfikowanych w działaniach CAL

W rozdziale zawarto przykłady problemów i przeszkód identyfikowanych w działalności CAL funkcjonujących na obszarach wiejskich. Znajdują się wśród nich:

Problem finansowania działalności CAL

Jest to kluczowy i zarazem podstawowy problem w działalności CAL, bez względu na obszar, w którym on funkcjonuje. Najczęstszym źródłem finansowania działalności CAL, są środki konkursowe na realizację zadań publicznych, lub po prostu środki gminne przeznaczane na działalność podmiotu prowadzonego w ramach struktur gminnych. Ich pula w naturalny sposób jest ograniczona, przez co CALe napotykają problemy nieprzewidzianych kosztów, w tym rosnących kosztów opłat za media i tym podobne. Nierzadko również potrzeba

pokrywania nieprzewidzianych usterek, czy konieczności bardziej złożonych napraw, na które brakuje środków przyznawanych w ramach dotacji. Rozwiązaniem lub ograniczeniem tego problemu, może być odpowiedni montaż finansowy i włączanie w działalność CAL środków pochodzących od partnerów działalności CAL, z działalności odpłatnej czy też z dodatkowych projektów realizowanych w gminie, które mogą wspierać finansowo działalność CAL.

Problem braku liderów lub organizacji mogącej prowadzić CAL

W przypadku gmin wiejskich, problem braku odpowiednich liderów lub organizacji mogących prowadzić działania CAL, jest jednym z najczęstszych wyzwań, jakie napotykają gminy. Rozwiązaniem jest albo poszukiwanie odpowiedniej organizacji spoza miejscowości lub gminy, która po odpowiednim przygotowaniu i zakorzenieniu się w społeczności lokalnej można poprowadzić CAL, albo przeszkolenie i przygotowanie osoby, która zostanie zatrudniona w ramach instytucji gminnych na potrzeby prowadzenia CAL. Osoba taka musi w następnych okresach otrzymywać niezbędne wsparcie merytoryczne i instytucjonalne, w celu utrzymania odpowiedniej jakości prowadzonych zadań.

Konflikty z potencjalnymi partnerami i opór ze strony społeczności

Częstą sytuacją w początkach działalności CAL na danym terenie, jest konflikt wynikający z niezrozumienia istoty CAL przez szersze otoczenie. W przypadku gmin wiejskich, sporadycznie może dochodzić do konfliktów między CAL, a na przykład radą sołecką, lub sołtysami, czy organizacjami działającymi na terenie danej miejscowości. Konflikt ten najczęściej wynika z niezrozumienia istoty CAL oraz poczucia zagrożenia wchodzenia CAL w kompetencje istniejących już instytucji. Sporadycznie problem może dotyczyć także oporu społecznego, ponieważ CAL jest instytucją, która jest instytucją nową i która może bazować na istniejącym mieniu w danej miejscowości. Zmienia ona zatem istniejące przyzwyczajenia i wzorce działania, co może sprzyjać nieporozumieniom i tarciom na linii CAL-mieszkańcy i mieszkańcy. Na ogół problem konfliktu zostaje zwykle rozwiązywany w trakcie działalności CAL i zapoznania się z koncepcją jego działalności.

Sprawozdawczość

Problemem dla niektórych CAL jest wymagana sprawozdawczość, oparta o listy obecności. Wielu uczestników chce korzystać z działań CAL anonimowo, niechętnie podają nawet swoje adresy e-mail. Rozwiązaniem w tym zakresie jest uproszczenie sprawozdawczości i oparcie jej na danych szacunkowych, potwierdzonych dokumentacją zdjęciową. Kluczowym w działaniu CAL jest bowiem nie stałe zwiększanie liczby odbiorców, lecz wprowadzanie zmian

społecznych, w znacznym stopniu opartych na cyklicznym angażowaniu lokalnych liderów, organizacji i partnerów współpracy.

Potrzeba wsparcia merytorycznego

W działalności CAL nierzadko pojawiają się problemy związane ze sprawozdawczością i rozliczaniem dotacji, które generują trudności zarówno dla CAL, skutkujące utratą części dotacji, jak i dla JST, które mogą mieć trudność z odzyskaniem poniesionych nakładów. Dlatego rozwiązaniem i dobrą praktyką powinno być uczestniczenie przedstawicieli CAL w cyklicznych spotkaniach z przedstawicielami JST, odpowiadającymi za współpracę gminy z CAL, które pozwalają na uzyskanie odpowiedzi na temat spraw związanych z finansowaniem CAL, rozliczaniem dotacji oraz na wyjaśnianie zawłości przepisów. Wydaje się być to bardzo istotnym wsparciem dla nowych CAL. Takie działanie doradcze powinno być stałym elementem współpracy CAL z miastem.

Działalność Sieci CAL

Sieć CAL to rozwiązanie, którego celem jest wspieranie funkcjonowania i wymiana doświadczeń CAL. Sieć służyć może koordynacji zadań realizowanych wspólnie przez CAL w danej gminie, czy jej szerszym otoczeniu a także sprzyjać współpracy CAL i jednostek gminnych oraz partnerów społecznych włączonych w działania na rzecz społeczności lokalnych. Zaleca się, aby Sieć CAL tworzona była w gminach, w których funkcjonują co najmniej dwa lub trzy CALe.

Sieć może w swojej działalności koncentrować się między innymi na:

- tworzeniu i rozwijaniu dobrych praktyk pracy ze społecznością lokalną,
- rozwiązywać bieżące problemy i zagadnienia dotyczące działania CAL w gminie,
- sprzyjać rozwijaniu współpracy pomiędzy operatorami CAL oraz partnerami pracującymi ze społecznością lokalną,
- popularyzacji Modelu wśród przedstawicieli i przedstawicielek sektora organizacji pozarządowych,
- wzmacniać procesy konsultacji programów i narzędzi gminnych skierowanych do społeczności lokalnej,

- wspierać współpracę z jednostkami gminnymi realizującymi zadania na rzecz społeczności lokalnych.

Udział w Sieci nie musi być obligatoryjny, tak jak i jej funkcjonowanie. Warto jednak pamiętać o tym, że sieciowanie CAL może sprzyjać wzmocnieniu ich potencjału oraz wspieraniu potencjału społeczności lokalnych. Sama Sieć może mieć formułę nieformalnej lub formalnej organizacji, która zrzesza, animuje i wspiera funkcjonowanie CAL, a także innych podmiotów zajmujących się pracą ze społecznością lokalną. W strukturach wiejskich Sieć CAL może obejmować zatem nie tylko CALe, ale także koła gospodyń wiejskich, świetlice wiejskie oraz organizacje i instytucje animujące życie społeczności w różnych obszarach gminy. Jeżeli na terenie gminy działa zaledwie jeden CAL, ale w gminach sąsiednich funkcjonują podobne podmioty, wartym rozważenia jest nawiązanie porozumień ponadgminnych, w celu wzmocnienia współpracy tych jednostek.

Sieciowanie CAL może się odbywać równolegle na trzech różnych poziomach:

1. Powoływana i zarządzana oddolnie przez CAL.
2. Powoływana i animowana przez urząd gminy, ośrodek kultury lub wyznaczoną do tego komórkę.
3. Powoływana i zarządzana wspólnie w ramach współpracy samorządu i przedstawicieli oraz przedstawicieli CAL.

Ponieważ Sieć może powstać na różnych poziomach, jej struktura może mieć bardziej lub mniej formalny charakter. Rekomenduje się jednak, aby członkowie Sieci wypracowali koncepcję zarządzania Siecią obejmującą między innymi częstotliwość spotkań na przykład nie rzadziej niż raz na kwartał, wybrali lidera Sieci, odpowiadającego za reprezentowanie całej Sieci, jej stanowisk, opinii przed jednostkami gminnymi i lokalną społecznością, a także określenie dogodnych kanałów komunikacji wewnątrz Sieci na przykład przez stronę internetową, profil w mediach społecznościowych, listę mailingową i tym podobne. Wybór lidera Sieci powinien mieć charakter demokratyczny. Sieć powinna także przewidywać możliwość zmiany lidera lub określać kadencyjność.

Ponieważ na terenach wiejskich aktualnie nie funkcjonują formalne Sieci CAL, warto przyrzeć się ich działalności oraz doświadczeniom opisanym na przykładzie działań wrocławskiej sieci SCAL. Model wrocławski Sieci CAL poddany został ewaluacji, która opisana została w

„Raportie z przebiegu i wyników ewaluacji jakościowej projektu pilotażowego wdrażania Modelu Centrów Aktywności Lokalnej (CAL) oraz funkcjonowania Sieci Centrów Aktywności Lokalnej (SCAL) w roku 2024”. W dokumencie tym wskazuje się, że funkcjonowanie Sieci zostało ocenione bardzo dobrze, a sama Sieć stała się kluczowym czynnikiem sukcesu we wdrażaniu Modelu CAL w mieście.

Podsumowanie

Opisywane w Modelu Centra Aktywności Lokalnej to instytucje, które tworzone są w celu wzmacniania potencjału społeczności lokalnych oraz rozwiązywania problemu dostępu do usług integracyjnych, rozrywkowych, kulturalnych oraz edukacyjnych na terenie gmin wiejskich. CALe nie tylko dostarczają, ale przede wszystkim tworzą i współtworzą usługi społeczne, które oparte są o dobrowolność, oddolność, partnerstwo i zaangażowanie mieszkańców i mieszanek oraz podmiotów działających na terenie gminy. Tworzenie CAL w obszarach wiejskich może nie tylko przyczyniać się do poprawy dostępności usług dedykowanych mieszkańcom, ale także może mieć korzystny wpływ na poprawę jakości życia w gminie oraz zapobiegać wykluczeniu mieszanek i mieszkańców i sprzyjać ich samoorganizacji. W tym ujęciu CAL i jego rola nie powinna być traktowana jako koszt, lecz inwestycja wzmacniająca potencjał gminy i jakość życia na jej terenie.

Jakie zatem kroki należy mieć na uwadze powołując CAL na terenie gminy wiejskiej?

Będąc organizacją pozarządową

1. Warto, aby organizacja podjęła starania o przekonanie władz gminy do zorganizowania CAL na jej terenie oraz przedstawiła koncepcję funkcjonowania CAL jako nowego typu jednostki, która nie dostarcza bezpośrednio usług, lecz współtworzy je z mieszkańcami. Popularyzacja idei CAL w obszarach wiejskich stanowi obecnie jedno z wyzwań w kontekście promowania modelu tego typu podmiotów. W Polsce nadal brakuje przykładów działalności CAL na terenach wiejskich, co stanowi jedną z istotnych barier w popularyzacji tego rozwiązania.
2. Organizacja tworząca CAL powinna być organizacją zakorzenioną lokalnie. Powinna posiadać rozwiniętą sieć kontaktów na danym terenie, odznaczać się zaufaniem społeczności oraz posiadać doświadczenie we współpracy w ramach działań na rzecz

lokalnej społeczności. Jeśli organizacja nie posiada lokalnego zakorzenienia, potrzebny będzie czas na wejście w społeczność i zapoznanie się z nią, nawiązanie kontaktów i realizację pierwszych wspólnych przedsięwzięć. Ułatwi to późniejszą działalność CAL.

3. Przed zainicjowaniem działalności CAL, warto mieć dobrze przeprowadzoną analizę potrzeb lokalnych, znać strukturę ludności, rozpoznać potencjalnych partnerów lokalnych i wstępnie określić koncepcję programu działań CAL. Należy spróbować uzyskać odpowiedzi na pytania takie jak: **czym ma się zajmować CAL** (jakie ma prowadzić działania), **kto ma prowadzić jego działania** (doświadczenie i kadry organizacji, zdolność do realizacji zadań ze środków publicznych), **dla kogo prowadzić działania** (jaki jest charakter społeczności lokalnej, jakie ma potrzeby), **z kim prowadzić działania** (partnerzy współpracy), **jak można sfinansować jego działalność**, **gdzie ma znajdować się lokal CAL**, jak zapewnić stabilność funkcjonowania.
4. Należy nawiązać współpracę z gminą, w celu pozyskania lokalu na działalność CAL oraz dofinansowania na jego funkcjonowanie.
5. Warto przygotować wstępną koncepcję działań CAL, która pozwoli na prowadzenie regularnych działań na początku funkcjonowania. Działania CAL należy poddawać okresowej aktualizacji i uzupełnieniu o potrzeby i pomysły wpływające od mieszkank i mieszkańców i partnerów lokalnych.
6. Należy zadbać o odpowiednią promocję działań, tak aby mieszkańcy i mieszkanki gminy i partnerzy na bieżąco mogli sprawdzać program działań CAL, korzystać z jego oferty i ją współtworzyć.
7. Należy zadbać o utrzymywanie i nawiązywanie nowych kontaktów, tworzenie partnerstw i porozumień, gromadzenie propozycji i pomysłów działań, animowanie i angażowanie mieszkank i mieszkańców we współtworzenie oferty CAL.
8. Należy szukać nowych pomysłów na działania CAL, ale także na zapewnienie stałości finansowania CAL. Zadbać o montaż finansowy i stabilność zatrudnienia kadry.
9. Należy dzielić się pomysłami, inspirować i wymieniać doświadczeniami z innymi CALami. Nie tylko na poziomie lokalnym, ale także z innymi CAL funkcjonującymi poza terenem gminy.

Będąc jednostką samorządu terytorialnego

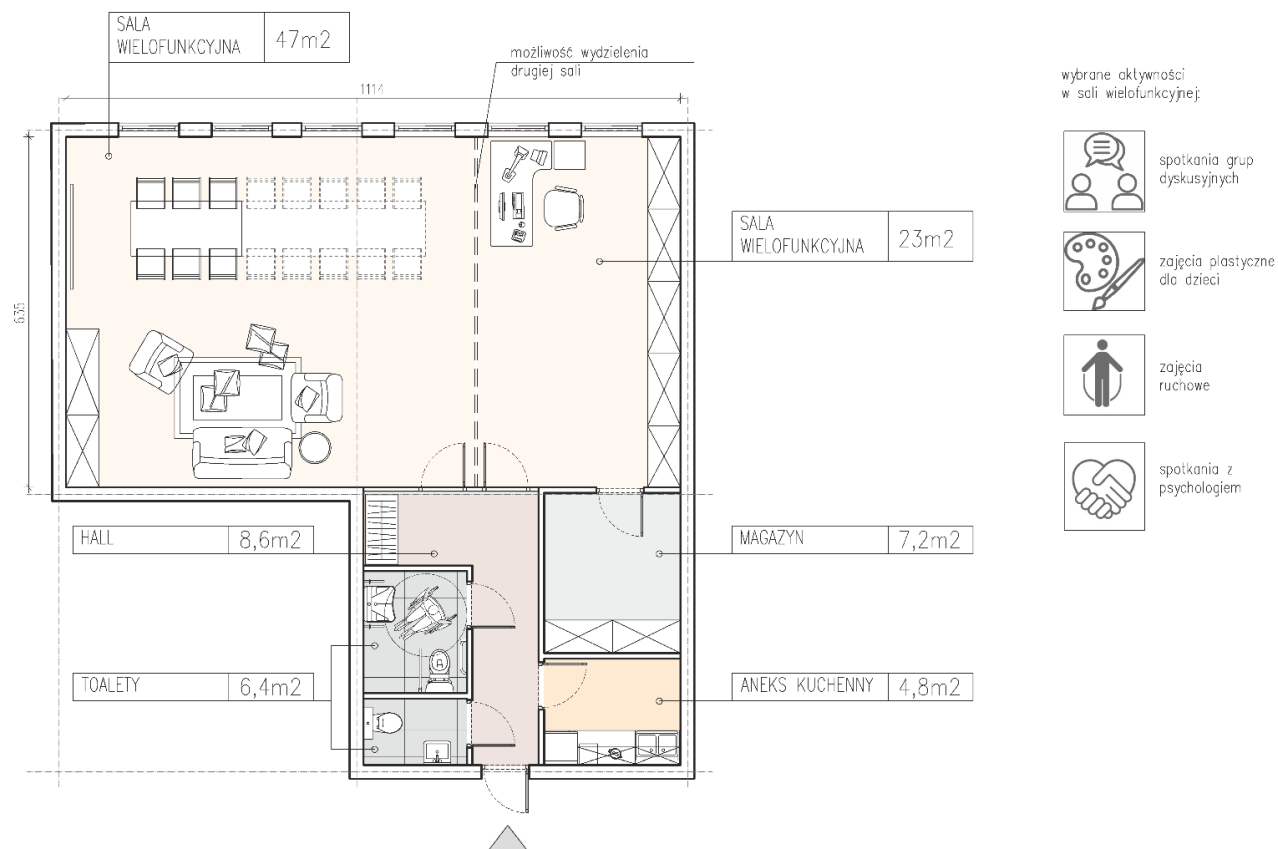
1. Organizując CAL z pozycji samorządu terytorialnego, należy albo zlecić działanie to lokalnej organizacji pozarządowej, albo w przypadku braku odpowiedniego podmiotu, zaangażować w ten proces osoby wywodzące się z danej miejscowości, w której tworzony będzie CAL. Osoby te mogą stać się organizatorami CAL, w oparciu o zatrudnienie w formie umowy o pracę lub umowy zlecenie zawartej albo z urzędem gminy, albo na przykład z ośrodkiem kultury.
2. Należy pamiętać, że w przypadku zlecenia zorganizowania CALu organizacji pozarządowej, musi ona być organizacją lokalną, najlepiej z doświadczeniem w realizacji zadań publicznych na terenie miejscowości na której utworzony ma zostać CAL.
3. Tworząc CAL na terenie gminy, warto wykorzystać istniejącą infrastrukturę lokalową. Podstawowym obiektem, może być świetlica wiejska lub inny lokal znajdujący się w dyspozycji gminy.
4. Należy zaplanować odpowiedni budżet, nie tylko na utrzymanie lokalu, lecz także dofinansowanie działań oraz zakup odpowiedniego wyposażenia. A w przyszłości na powoływanie kolejnych CALi.
5. Lokal, w którym prowadzone mają być działania CAL powinien być odpowiednio przygotowany. Ważne, aby był to lokal łatwo dostępny, w centrum miejscowości, w której organizowany jest CAL i dostosowany do osób z niepełnosprawnością.
6. Przed powołaniem CAL konieczna jest diagnoza potrzeb lokalnej społeczności oraz wypracowanie wstępnej oferty działań, rozpoznanie potencjalnych partnerów lokalnych oraz zasobów otoczenia. W tym celu można wykorzystać diagnozy zlecone odrębnymi zadaniami lokalnej organizacji pozarządowej lub badania prowadzone na potrzeby utworzenia innych jednostek, na przykład CUS, lub analizy prowadzone na potrzeby opracowania strategii rozwoju sołectw.
7. Docelowo CAL powinien prowadzić regularne działania, w zróżnicowanych godzinach, obejmując także weekendy. Stałe działania CAL pozwolą przyzwyczaić mieszkańki i mieszkańców do jego oferty oraz przyczynią się do wypracowania zwyczaju odwiedzania CAL. Formuła działań musi jednak wynikać z realnego zapotrzebowania na działania poprzedzone analizą oczekiwań danej społeczności.

8. CAL powinien poddawać się okresowej ewaluacji, służącej poprawie i udoskonalaniu oferty, stosowanych metod pracy, współpracy z partnerami, rozbudowie oferty i jej modyfikacji.
9. Koniecznym jest dbanie o dobre relacje z otoczeniem społecznym oraz odpowiednie informowanie o realizowanych działaniach CAL, oparte o szeroki zestaw kanałów komunikacji.

Bez względu na to kto powołuje CAL i jest jego organizatorem, wartym rozważenia jest powołanie Sieci CAL i promowanie tworzenia nowych CAL w kolejnych miejscowościach gminy. Sieć CAL powinna służyć wymianie doświadczeń i informacji na poziomie lokalnym.

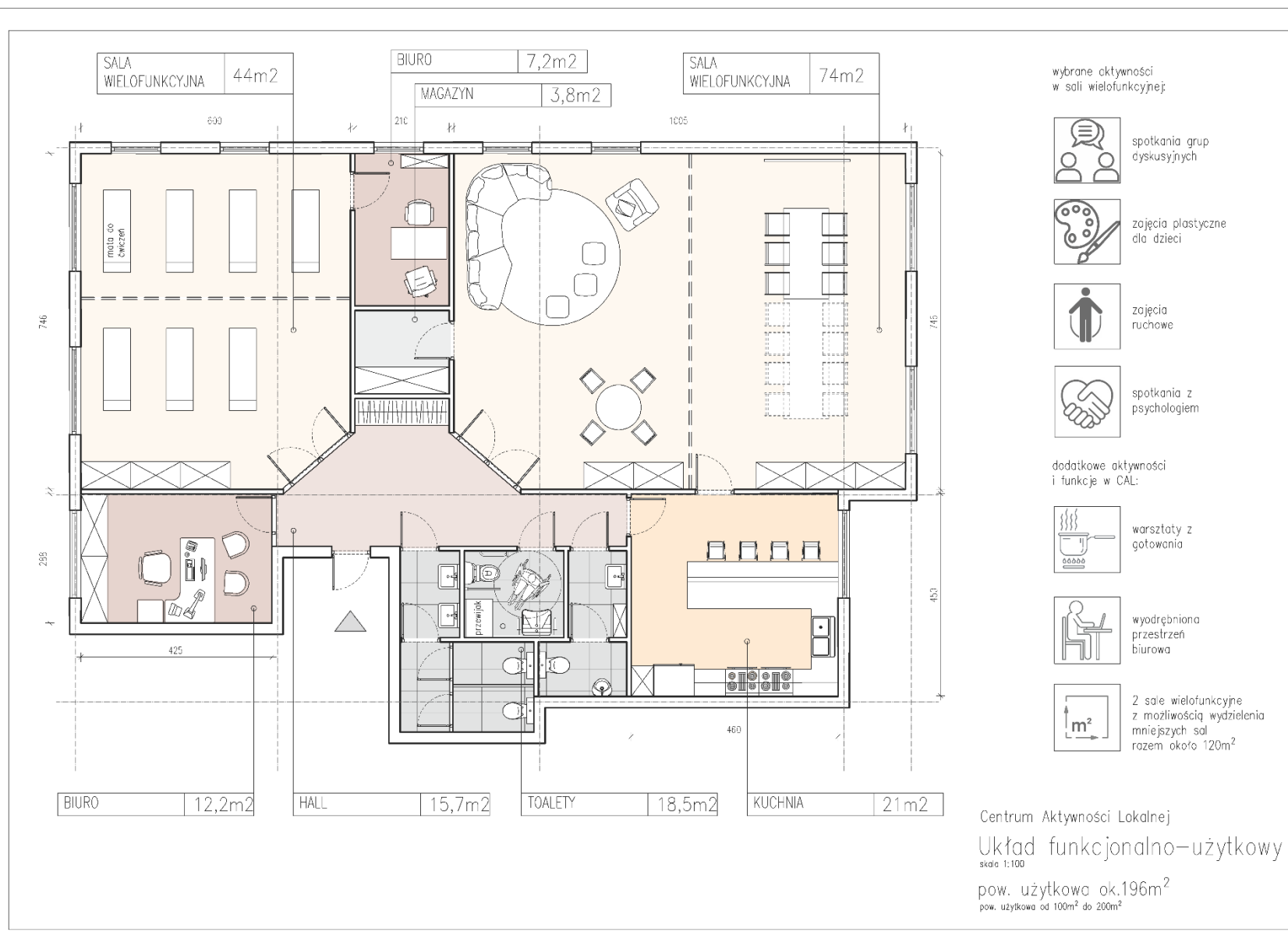
Więcej informacji o Modelu Wiejskim CAL oraz idei CAL można znaleźć na stronie ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego: <https://zitwrof.pl>

Rzuty funkcjonalno-użytkowe

Centrum Aktywności Lokalnej
 Układ funkcjonalno-użytkowy
 skala 1:100
 pow. użytkowa ok. 97m²
 pow. użytkowa do 100m²

Model Funkcjonowania CAL i ich sieci SCAL dla obszaru wiejskiego

Centrum Aktywności Lokalnej
Ukraina – funkcjonalno-użytkowy
skala 1:100
pow. użytkowa ok. 350m²
pow. użytkowej ogroju 300m²